

РЕЦЕНЗИЯ
на научните трудове и учебната дейност
на ас. д-р Николина Невинова Грозева
представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“
в професионално направление 3.8. Икономика (Финанси и счетоводство),
обявен в ДВ бр. 95 от 16.11.2018г за нуждите на ВСУ „Черниоризец Храбър“

Рецензент: проф. д-р Андрей Боянов Захариев, регистриран в публичния регистър на НАЦИД като хабилитирано лице, преподавател в СА „Д.А. Ценов“, професионално направление 3.8 Икономика, с научна специалност “Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (Финанси)“

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черниоризец Храбър“ ДВ, бр. 95 от 16.11.2018г. и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Информатика и икономика“ към Факултет „Международна икономика и администрация“. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черниоризец Храбър“. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс е подал документи един кандидат, ас. д-р Николина Невинова Грозева от Варненски свободен университет „Черниоризец Храбър“. Материалите, подадени по конкурса включват:

1.1. Публикации по конкурса - за участие в конкурса кандидатът ас. д-р Николина Невинова Грозева е представил списък от общо 26 заглавия, в т.ч. 21 публикации в български и чуждестранни научни издания и научни форуми, от които 1 студия, 1 монография, 13 статии, 6 доклада. Кандидатът е автор и съавтор на 5 учебници и учебни пособия. Приемат се за рецензиране всички научни трудове, които са извън дисертацията.

1.2. Представени са резюмета на трудовете, справки и служебни бележки, съдържащи данни за участието на кандидата в научно-образователни проекти, удостоверяващи педагогическата дейност, научноизследователската и публикационна дейност, научните приноси, както и сертификати, имащи отношение към конкурса.

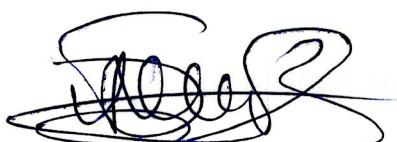
2. Данни за кандидата.

Кратки биографични данни за кандидата - д-р Николина Грозева е асистент към катедра „Информатика и икономика“ при факултет „Международна икономика и администрация“ във ВСУ. Родена е през 1977 г. в гр. Варна. Завършила висше образование, образователна степен „бакалавър“, специалност „Счетоводство и контрол“ в ИУ – Варна през 2000г. (диплома № 013885/2000г.) и образователна степен „магистър“ по същата специалност в ИУ – Варна (диплома № 016018/2001г.). Присъдена ѝ е образователна и научна степен „доктор“ по специалност 05.02.07. от СА „Д. А. Ценов“ – Свищов с диплома № 2013026/03.06.2013г. Кандидатът над 17 години педагогически стаж, като преподавател във ВСУ. От представените сертификати по конкурса е видно, че кандидатът има допълнителна квалификация на база завършен курс „Технологично предприемачество и дигитална икономика“ и квалификация за одитор по ISO.

Извод: Посочените факти дават основание да се формира обективна позитивна персонална характеристика на д-р Николина Грозева, в качеството ѝ на кандидат за заемане на академичната длъжност „доцент“ към катедра „Информатика и икономика“ във ВСУ „Черниоризец Храбър“.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Общинят обем публикации на д-р Николина Грозева е 36, от които 6, публикувани в чужбина. За участие в конкурса ас. д-р Николина Грозева е представила 26 публикации, които са обект на настоящия конкурс и се приемат за рецензиране.

Извод: Кандидатът по конкурса изпълнява минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки и съответно направление 3.8 Икономика в съответствие с чл. 26 от ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Структурата на представените научни трудове на кандидата е както следва:

- Монографии – 1 брой самостоятелна, представена като хабилитационен труд за участие в конкурса за „доцент“;

- Студии – 1 брой самостоятелна.

- Научни статии – 13 броя самостоятелни, от които 2, публикувани в чужбина.

- Научни доклади – 6 броя самостоятелни, от които 2 броя, публикувани в чужбина.

- учебници и учебни помагала – 5 броя, от които 1 самостоятелен и 4 в съавторство.

Относителният дял на публикации в съавторство е 15%, а броят на публикациите в чужбина е също 15%.

Публикациите са ориентирани към актуални проблеми на финансите и счетоводството на равнище предприятие. Основни направления в които са научните изследвания са от една страна представянето на качествена информация във финансовите отчети особено по отношение на включването на нематериалните активи в тях, от друга страна – финансирането с рисков капитал на предприятията, притежаващи такива ресурси в ранен етап на развитие.

Извод: По структура и съдържание научната продукция на кандидата отговаря на профила на обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“.

На база представена справка с публикации, използвани в процедурата за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, може да се потвърди, че те са изключени от представените по настоящия конкурс публикации.

Основният монографичен труд (**Рисков капитал за млади иновативни предприятия**) не повтаря нито темата, нито постановките от дисертационния труд за придобиване на ОНС „доктор“, поради което може да се заключи, че отговаря на изискванията на чл. 24, ал.3 от ЗРАСРБ.

3.1. Преценка на монографиите като самостоятелен обект на рецензиране.

По конкурса е представена за рецензиране монографията Грозева, Н. Рисков капитал за млади иновативни предприятия. УИ на ВСУ, 2019. ISBN 978-954-715-672-2. Научният труд е с обем 128 страници и включва две глави.

В изследването се разглежда възможността за алтернативно финансиране с рисков капитал на създаването и развитието на предприятия с висок потенциал за растеж, благодарение на иновативните продукти и услуги, които се стремят да предлагат. Съвременните промени в икономическите условия, като дигитализацията на производството, възникване на нетрадиционни иновативни технологии и браншове, силната конкуренция в глобален мащаб водят до едновременно разрастване на новата и старата икономика, при което младите иновативни предприятия трябва да развиват нови модели, за да се наложат на съществуващи пазари или да завладеят нови такива. Тези тенденции към устойчив растеж чрез иновации и развитие неименуемо водят до смяна на парадигмата в системата за разпределение на капитала. Тази промяна повдига и въпроси относно алтернативни възможностите за финансиране на иновационната дейност на предприятията, а именно чрез инвестиции на рисков капитал.

Описаните насоки на икономическо развитие, както и особеностите във финансирането на бизнеса, до които доведоха те, определят актуалността на изследването, чиято цел е да се анализират възможностите за финансиране основно на стартъриращи предприятия, които нямат или имат ограничен достъп до други източници на финансиране в ранен етап на развитие, но имат висок иновационен потенциал, който изисква инвестиции за неговото реализиране. За постигане на целта на изследването е потърсено решение на следните задачи: изведени са характеристиките на младите иновативни предприятия като инвестиционен обект; проследено е развитието на рисковото финансиране, дефинирана е неговата същност и инвестиционен процес; изяснено е значението на рисковия капитал за развитието на младите предприятия и в теоретичен аспект и са разгледани европейските политики в това отношение; изследвано е на база емпирични доказателства развитието на финансирането с рисков капитал като част от

стратегическите приоритети на Европейския съюз; анализиран е на база емпирични данни европейският пазар на рисков капитал за период от десет години.

Обект на научно изследване е развитието на пазарът на рисков капитал за млади иновативни предприятия в Европа през последното десетилетие. Предмет на научно изследване са теоретичните характеристики на инвестиционния процес на рисковото финансиране, характеристика на участниците в него, както и практическото му реализиране в определен етап от развитие на портфейлните предприятия, проучено на база емпирични доказателства от различни източници. Изследователската теза на монографичния труд е, че инвестирането на рисков капитал може да се разглежда като логичен следващ етап в развитието на малкия и среден бизнес в иновативните браншове, а и за предприемачеството по принцип, че като алтернативен капиталов източник на ранен етап от развитие, то допринася за нарастване на реалната икономическа стойност на компаниите повече и по-бързо отколкото по-консервативните подходи за финансиране.

Заштитава се тезата, че пазарът на рисков капитал бележи значително развитие в Европа през последното десетилетие, но все още не са достигнати нивата, заложени като целеви в европейските стратегии и политики в това отношение.

Не на последно място от представените публикации по конкурса е видно, че монографичният труд представлява своеобразно продължение на научните търсения на автора по въпросите на значението на нематериалните активи за предприятията от иновативните браншове. На по-ранен етап в различни публикации на автора е очертано проблематичното им и несистемно представяне във финансовите отчети, което логично рефлектира върху решението на инвеститорите за тяхното финансиране от аспект на рисковете, които го съпътстват. Излизайки от счетоводната рамка на проблема и анализирайки финансовата теория и практика на рисковите инвестиции, монографичният труд предлага възможни решения за финансирането на стартсиращ бизнес. Стилът на представения монографичен труд е строго научен и разбираем. Налице са авторови изводи и ясно изразено критично отношение по разглежданите проблеми. Теоретичните постановки са обвързани логически с обекта на изследване. Представеният монографичен труд обогатява съществуващите знания в областта на финансирането на стартсиращите предприятия, посредством инвестициите на рисков капитал.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

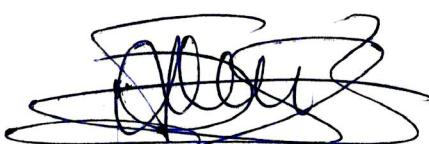
Като асистент в катедра „Информатика и икономика“ при ВСУ кандидатът е водещ лектор по 12 дисциплините в бакалавърски програми, от които 5 финансови и 7 счетоводни. В магистърски програми, д-р Николина Грозева води лекции основно по финансови дисциплини (8 на брой) и по някои счетоводни дисциплини (3 на брой) на български език. По отношение на заетостта, следва да се отбележи, че д-р Николина Грозева реализира своята натовареност, като преподава във всички бакалавърски и магистърски програми в професионално направление Икономика при ВСУ.

Д-р Николина Грозева води лекции по следните дисциплини в МП „Международни финанси“ в дистанционна форма на обучение на **английски език**:

1. Банково дело.
2. Международни стандарти за финансово отчитане.
3. Финансов анализ на международни компании.
4. Глобализация на счетоводството и съвременни счетоводни школи.

От справката с натовареност за последните четири години от преподавателската й дейност, е видно, че ас. д-р Николина Грозева е имала общо 2097 в приравнение към упражнения часове, или средно по 524 часа на учебна година. В количествено отношение, кандидатът значително надхвърля заложеният в нормативната уредба норматив. Д-р Грозева е реализирана преподавателска дейност в два университета в Полша и в два в Италия. Водила е лекции на чуждестранни студенти от Казахстан в рамките на ВСУ.

Д-р Николина Грозева е била научен ръководител 18 дипломанти, всички успешно защитили разработките си. Паралелно с това съм рецензирана 19 дипломни работи. Участвала е в подготовката на отборите за CFA Research Challenge – състезание за студенти, което се провежда на регионално и световно ниво. В периода от 2015 г. (след завръщането от отпуск по майчинство) до момента е била ръководител на трима докторанти от Казахстан – Сандугаш

Токенова, Майра Хоманова и Мархабат Садуакасова. На 24.08.2018 г. д-р Майра Абенова успешно е защитила своя дисертационен труд. Паралелно с това в същия период е изготвила 6 рецензии на проектодисертации, представени в катедрата за зачисляване в докторантura съответно 5 от тях от чуждестранни граждани от Казахстан. Докторантите са зачислени в докторски програми „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност“ и „Световно стопанство и МИО“. Д-р Николина Грозева е участвала в проект „Студентски практики“ като академичен наставник.

Научен ръководител е на магистърска програма „Международни финанси“ с преподаване на английски/ български език, която стартира през учебната 2016/2017 на база актуализиран учебен план и за първи път в дистанционна форма на обучение.

Била е тютор на студенти от специалност „Финанси и счетоводство“ във всички курсове и форми на обучение – редовно, задочно и дистанционно. От миналата учебна година е координатор и тютор на студентите във всички курсове, редовно обучение, от специалност „Международен бизнес на английски език“ – съвместна програма с BI Oslo с възможност за получаване на две дипломи. Част е от екипа разработил учебния план за тази специалност. Като координатор следи и реализира практически включването на мобилни студенти по програма Еразъм+, както и такива извън нея, в учебния процес.

Участвала е в разработването и актуализирането на учебни планове за специалностите в бакалавърска и магистърски степени в направлението през последните години. Положително следва да се отбележи и подготовката на курсове на английски език както в сферата на финансите, така и по счетоводни дисциплини. Посочените курсове потвърждават наличието на учен с изградена специализация и йерархично завършена учебна осигуреност по степените на висшето образование.

В конкурса са представени и 5 броя учебници и помагала, един от които самостоятелен, а другите в съавторство. В областта на финансите е разработеното „Учебно ръководство по финансов анализ“, чието съдържание е съобразено с учебната програма по дисциплината на CFA, отразяващо съвременните виждания на автора за развитието на теорията в тази предметна област. Разработените учебници и помагала безспорно допринасят за качеството на учебно-педагогическата дейност на кандидата.

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Тематиката на научните трудове на д-р Николина Грозева се свежда най-общо, но не се ограничава, до три основни направления – представянето на финансова и нефинансова информация за нематериалните активи във финансовите отчети, изследване на качеството на финансовата информация в тях и оценката и от гледна точка на полезността ѝ за инвеститорите при вземане на инвестиционни решения, финансиране с рисков капитал на иновативни предприятия и иновациите по принцип. С особена тежест са и приносите в посока самостоятелната изследователска и научна дейност (монография, научни статии, доклади). Прави впечатление, че научните изследвания не се ограничават в рамките на страната, а извършените анализи по посочените направления имат много по-широк териториален обхват, което допринася за систематичното и задълбочено интерпретиране на изследователските резултати.

Приносите на кандидата са в теоретичен и практико приложен аспект. Сред по-значимите се открояват следните:

1. Теоретично са обосновани характерните особености на младите иновативни предприятия. Очертана е тяхната роля като двигател на икономическия растеж. Изведена е дефиниция за младо иновативно предприятие.(публикации 1, 14).

2. Анализирани са взаимовръзките между съвременните финансни системи и иновативното предприемачество, като е очертано мястото на рисковия капитал като алтернативен източник на финансиране в тази насока. Дефиниран е обхвата на понятията рисков капитал и рисково финансиране и теоретично е анализиран инвестиционния процес от гледна точка на сегментирането на пазара.(публикации 1)

3. Формулирано е качественото влияние на финансирането с рисковият капитал върху развитието на предприятията. Финансираните с рисков капитал предприятия бележат по-висок икономически растеж, по-висока финансова и иновативна ефективност в сравнение с предприятията, които не получават такива инвестиции.(публикации 1, 12, 14)

4. Изведени са изискванията и критерии за определяне качеството на информацията във финансовите отчети. Разработена е методика за оценка на качеството на информацията във финансовите отчети на база концептуалните изисквания към нея. Приносът има научно-приложен характер. (публикации 3,4,8)

5. Критично е разгледано съвременното състояние на счетоводството в света и са изследвани сценарии за бъдещето му развитие под влияние на глобализацията и въвеждането на Международните стандарти за финансови отчети. Развита е концепцията за очакваната конвергенция в контекста на международната интеграция и хармонизация на счетоводните бази с цел повишаване на разбираемостта и сравнимостта на финансовите отчети. (публикации 2,3,16)

6. Характеризирано е значението на нематериалните активи за икономическия растеж и развитието на предприятията. Обосновани са причините за инвестициите в тези активи от страна на бизнеса и са анализирани критично някои методи за оценка на предприятията от аспект на некачественото представяне на информация за тях във финансовите отчети. Последното е емпирично доказано. (публикации 4,5,6,7,9,10,11). Предложени са методики за по-всеобхватното им обхващане и отразяване. (публикации 11,20,21) Изследвани са възможностите за финансиране на предприятията с висок инновационен потенциал и дял на нематериалните активи на съвременен етап от икономическото развитие (публикация 1).

6. Оценка на личния принос на кандидата

Текстовете на публикациите, посочени в конкурса за „доцент“ са лично дело на кандидата. Не е установено плагиатство в трудовете. На база на направения преглед считам, че посочените приноси са лична заслуга на д-р Николина Грозева. Формулираните изводи, резултати от изследванията и препоръки са нейна лична заслуга. Доказателство за академичното признание на научните приноси на д-р Грозева са 20 цитирания и позования на нейни публикации, едно от които в чужбина.

7. Бележки и препоръки

Препоръчвам на кандидата да продължи научните си търсения в областта на финансирането с рисков капитал от аспект на настъпилите през последната година промени, касаещи пазара в България. Като насока за по-нататъшни изследвания в тази област би могъл да се анализира въпросът за инвестиционната оценка на старттиращите предприятия от страна на рисковите инвеститори, като се анализират методите за оценка в прединвестиционна фаза и се апробират техните предимства и недостатъци от аспект на финансата теория и на база практическото им приложение според тяхната пригодност и степен на точност. Въпреки че някои от публикациите са индексирани и реферираны в световноизвестни бази с научни публикации, препоръчвам кандидатът да задълбочи публикационната си дейност в такива издания.

8. Лични впечатления

Не познавам лично кандидатът в конкурса за „доцент“ д-р Николина Невинова Грозева.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и препоръчам на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черниоризец Храбър“ да избере д-р Николина Невинова Грозева да заеме академичната длъжност „доцент“ „доцент“ в професионално направление 3.8. Икономика (Финанси и счетоводство), по обявен в ДВ бр. 95 от 16.11.2018 г. конкурс за нуждите на ВСУ „Черниоризец Храбър“.

12.03.2019 г.

Рецензент:
(Проф. д-р Андрей Захарiev)